

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Flatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 21 Mart 1929

Sayı: 121

Türkiyat Enstitüsü'nün Son Neşriyatı

Mesaisiyle, bilhassa mesaisi-nin sistematik ve metodik olması haysiyetiyle Türkiye ilim hayatına şeref bahşolan Köprülüzade Mehmet Fuad'ın en mühim eserlerinden biri ve belki birincisi, Türkiyat Enstitüsü' dür. Avrupadaki emsali arasına endişesiz çıkarılabilecek bir kıymette olduğuna hiç şüphe olmıyan Türkiyat Mecmuasının, şimdiye kadar çıkmış olan iki cildi memleketimizin yüzünü ağartan ciddi ve ilmi mesai mahsulleridir. Türkiyede şahsî tettebbü çıkırını açmak için senelerce gençliği irşat eden Ziya Gökalp, mümtaz talebesinin bu eserini görebilseydi mefkûresinin tahakkukuna doğru en kat'î bir adım atıldığını anlardı. Köprülüzadenin realist zekâsı, Türkiyede şimdiye kadar basit ve perakende yollarda dolaşan türkoloji faaliyetini, pek müspet bir ilim şehrahına isal etti.

Türkü ve Türklük âlemini tanımak için en salim işin Türk tarihini tettebbü etmek olduğunu pek iyi takdir eden Mehmet Fuat, bu mühim mes'elenin indî sözlerden kurtulması icap ettiğini gördü. Türk tarihine dair esas-sız terkipler ve asılsız tamimler yapmağa yanaşmıyarak, istikbalde meydana konacak otantik hükümler için, menbalar ve vasıtalar hazırlamaya başladı. İşte Türkiyat Enstitüsünün bu seneki neşriyatı şu ilmi mülâhazanın neticesi olarak meydana çıkmıştır. Bu neşriyat bunlardır:

- 1 — Bezmü rezm
- 2 — Elkavaninülküllüye lizabtil-lügatittürkiyye
- 3 — Osmanlı imparatorluğu-nun kuruluşu
- 4 — Bektaşilik tetkikleri
- 5 — Divanı türkiî basit
- 6 — Maniler

Bezmü rezm —. Farisî lisanıyla yazılmış olan bu eser

meşhur Türk şair ve hükümdarlarından Kadı Bürhanettin'e ait hüsusi bir tarihtir; fakat dolayısıyla on dördüncü asrın son nısfındaki Anadolu vukuatına ait çok mühim malûmatı ihtiva eder. Müellifi Aziz ibni Erdeşiri İsterabadî dir. Avrupada hiç bir kütüpanede nüshasına tesadüf edilmeyen bu çok mühim kitabı neşretmekle, Türkiyat Enstitüsü ilim ve türkcülük âlemlerine pek büyük bir hizmet etmiş oluyor. Bezmü rezmi İstanbul kütüpanelerindeki nüshalardan dikkatle istinsah ve sonra tab'ına nezaret eden Muallim Kilisli Rifat Efendidir. Köprülüzade Mehmet Fuat Bey de eser ve muhtevasiyle müellifi hakkında bir başlangıç kaleme almıştır.

Elkavaninülküllüye lizabtil-lügatittürkiyye, on beşinci asır da arapça olarak meçhul bir adam tarafından kaleme alınmış küçük bir eserdir. Yegâne nü-

Bu tetkikler neticesinde bazı ruhi enmuzeçlerin tasnifi mümkün olabilir, nazariyatçı tipi, cemiyet üzerine nüfuz eden adam tipi, iktidar adamı tipi, güzelliği ruhi hayatına merkez yapan kimsenin tipi, ilâh...

Dördüncü sistem, bütün bu evelkilerin haricinde kalan enfüsî tahassusat âlemine teveccüh eder, bu «Erlebnispsychologie» yani duyduklarımızın psikolociyasıdır. Mekteplerde okuduğumuz ve hâlâ okuduğumuz ruhiyatın büyük kısmı bundan ibarettir. İdrak, tasavvur, tefekkür, his, irade bahislerini hatırlamak kâfidir. 1890 tarihindenberi ruhiyatın bu safhası iki yeni taharri şubesiyle zenginlendi. Bunlardan birincisi tefekkür

ruhiyatı «Denkpsychologie» dir, muntazam tefekkürün kanunlarını tahlil ve izah eder. İkincisi «Gestaltungspsychologie» dir ki tamamen yeni bir ilim şubesi teşkil etmektedir. Buradaki esas fikir, bir idrakin ihsasların yan yana gelmesinden ibaret olmadığı şuurun muhtevasını teşkil eden idrakin daima tanzim edilmiş ve taazzi eylemiş bir vahdet olduğu fikridir.

Bu dört meslek haricinde başka meslekler yokmu? Şüphesiz var ve bunların mevcudiyeti de ruhiyatta buhran hissini bir kat daha kuvvetlendiriyor. Meselâ, tecrübî ruhiyatın muhtelif şekillerinden sarfı nazar, «Freud» ün ortaya koyduğu «psychoanalyse» tetkiklerini zikredebiliriz. *Adle-*

r'in ferdî ruhiyatı «Individualpsychologie» da bununla murtabittir. Bu son iki meslekte esas gaye ilim değil, belki amelî muvaffakiyetlerdir. Meselâ asabî tezahuratın tedavisi istenmektedir.

Bu resmi geçitten bizde hasıl olan intiba nedir? Eminiz ki ruhiyatın şimdiki buhranı bir inhi-lâl ve inhitat buhranı değil, belki bir inkişaf ve tarakki buhranıdır. Yarım asır evvel ruhiyatta usul birdi, şimdi ki meslekler arasında görülen tazat yoktu. Fakat şimdi ilmimiz daha zengindir, ve birbirine yabancı, hatta düşman gözükken bu usullerin yekdigelerini tamamladıkları bir gün elbette ilerde gelecektir.

MEHMET İZZET

Hayat

hası İstanbul'da şehit Ali paşa kütüphanesinde mahfuzdur. Mısır'da mütemekkin bir arap olduğu istidlâl edilen müellif « ben Türk değilim; türk memleketlerinde de bulunmadım; fakat türklerle çok düşüp kalktım. Ve işte türkçeyi bu sayede öğrendim. » diyor. Türk gramerinden bahseden bu küçük eserin bilhassa Türk filolojisiyle uğraşanlar için ehemmiyeti büyüktür. Pek eski asırlarda Mısırda türkçe bilmeyenlere türkçe öğretmek için kaleme alınmış eserlerden biri olmak itibariyle ayrıca tarihî kıymeti, yani tarih noktai nazarından da ehemmiyeti olan bu eser, Türkiyat Enstitüsünün ilim âlemine tevdi ettiği mühim bir vesikadır.

Osmanlı imparatorluğunun kuruluşu —. Bu eseri ingilizce-den Ragıp Hülûsi Bey tercüme etmiştir. Müellifi Gibbons'un bu kitabı dolayısıyla pek çok tenkit ve itirazlara maruz kalmıştır. Osmanlı imparatorluğunun teessüsünde, Rumların mühim rol oynadıklarını iddia eden Gibbons'un bu eserinin zafını Fuat Bey, pek iyi bilir; fakat bütün o zühüllerle beraber bu kitabın Türk tarihi mes'elesinde yeni görüşleri de ihtiva ettiği mülâhazasına binaen olacak ki neşrini münasip bulmuştur, diyebiliriz.

Bektaşılık tetkikleri —. Bu eser, İngiliz müstesriklerinden Hasluck'un birkaç makalesinden müterekkiptir. Genç yaşında ölen Hasluck'un Yunan, Roma, Bizans, Ceneve, Venedik Türk tarihine, coğrafyasına, arkeolojisine, halkiyatına dair hayli tetkikleri vardır. Türkçe tercümesine, bir mukaddeme ilâve eden Fuat Beyin dediği gibi Türk ve İslâm menbalarına lâyikiyle vâkıf olmıyan Hasluck'un bu makalelerde dermeyeran ettiği mütalâalara, çıkardığı neticelere tamamiyle itimat edilemiyeceği pek tabiidir.

Ancak, eski hristiyan menbalarına pek etraflı bir surette vâkıf olduğu cihetle onlardaki malûmattan kâmilten istifade etmiş olan Hasluck'un bu makaleleri, bilhassa bu mevzular üzerinde uğraşan Türk mütetebbileri için fevkalâde ehemmiyeti haizdir.

Divanı türkü basit —. On altıncı asırda yaşamış olan Edirneli Nazmî'nin sade türkçe ile kaleme aldığı manzumelerden tereküp eden bu cildin başında Fuat Beyin millî edebiyat cereyanının ilk mübeşşirlerine, müteakiben Edirneli Nazmî'nin hayatına ve eserlerine dair iki ayrı fasıldan mürekkep bir tetkiki vardır. Nazmî'nin bu manzumeleri bedî mahiyetleri itibariyle değil, sırf lisanî ve tarihî ehemmiyetleri itibariyle kıymetlidir. Fuat Bey « divanı türkü basit » e tahsis ettiği yedi sekiz sayfada içinde bu ciheti iyi tahlil etmiş-

tir. Türk filolojisine meraklı olanlar için, bu cilt dikkatle okunacak bir eserdir.

Maniler —. İki bine yakın maniden müterekkep olan bu cilt, Kilisli Rifat Efendi tarafından ihzar edilmiştir. Mesaisinden memleketin çok istifade ettiği Rifat efendi, bu cilt içindeki manileri ayaklarına (yani kafiyelerine) göre sıraya koymuştur. Fuat Bey, bu cilt için vait ettiği mukaddemeyi yazsaydı, ne iyi olurdu.

Hülâsa Türkiyenin hemen hemen yegâne bir ilim enstitüsü olan şu müessesenin bu seneki neşriyatı memleketimiz için ciddi muvaffakiyettir. Onun çok zeki, çok çalışkan müdürü Fuat Beyi şu muvaffakiyetten dolayı samimiyetle tebrik etmeyi vazife sayıyorum.

ALİ CANİP

DAÜSSILA

*İşte ocak, ocağın üstünde bakır şamdan..
Gölgen parçalanmadan, duvar kızılasmadan,
Ey alnını ateşe, ısıt avuçlarını...*

*Kırılma serçe gibi altında bu karların;
Kırık cam parçaları hissedene damarların
Ocağa, bu ocağa uzatsın uçlarını.*

*Bahçene sıcak bir tüy bırakıp geçen kuşlar,
Kumsalın kayaların üstünde o koşuşlar
Gene gözlerinde mi, hâlâ gözlerinde mi?*

*Orda deniz coşkun mu sesinin ahenginde,
Dalga yerine çarpan kalbin midir enginde?
Akar mı nefesinle ufka doğru bir gemi?*

*Ey alnını, ateşe bir parça daha ısıt:
Madem uzaklaşmışsın' madem uzaklaşmışsın;
Madem ki yok alnını okşayan ılık bir el...*

*Kül altında kor gibi gömülme böyle düne;
Vurma yumrukları deli gibi göğsüne;
At ocağa ısınsın damarlarını tel, tel.*

*Ağlama dişlerinle parçala mendilini,
Konuşma duvarlarla böyle anadilini;
Sus, odana giriyor sabahı vuran çanlar,
Bak kuşlar ağlıyor mu kaldık diye dışarda?
Düşün, kendilerini taşlara çarparlar da
Gene gurbet diyerek ağlamaz kahramanlar!*

SABRÎ ESAT